

..ילדים בכיתה סיפרו לי שבבית הסוהר עוקרים את הציפורניים בצבת.
וקושרים אותך בשלשלאות לכותל. ותמיד חושך. ועכברושים אוכלים
אותך. ואתה מקבל רק לחם ומים לאכול. ובלחם יש תולעים."

חות החיות האמריקאית

א. יתומי המילחמה הקרה

במהצית שנת 1975 פירסמו האחים רוברט ומייקל רוזנברג ספר המוקדש להוריהם אתל ויוליוס רוזנברג, בשם אנחנו ילדיכם, שבו כינו את עצמם "יתומי המילחמה הקרה". על דש עטיפת אותו ספר נכתב, בין השאר: "שיקרו לנו בעניין וייטנאם, שיקרו לנו בעניין ווסטרגייט, הייתכן ששיקרו לנו גם בעניין הרוזנברגים?"

ב-19 ביוני 1953 הועלו בני הזוג יוליוס ואתל רוזנברג על הכיסא החשמלי, בעונן בגידה בארצות-הברית. שנתיים קודם-לכן מצא אותם בית-המישפט אשמים בריגול ובמרי הווג בתאי הנידונים-למוות. העולם סער. אנשי-רוח נרתמו להצלתם. הוגשו בקשות-הגנה — מאום לא הועיל. אמריקה היתה בעיצומה של המילחמה הקרה. המדיניות התנהלה על סף תום של מילחמה אטומית. הסנטור מק קארתי ניהל את הוועדה נגד פעילויות אנטי-אמריקאיות, וארצות-הברית כולה היתה אחוזת אימה מפני השתלטות ה"אדומים".

אחרי ההוצאה-להורג נמסרו הילדים, רוברט ומייקל רוזנברג לאימוץ. ב-1971 פירסם סופר אמריקאי צעיר, אדגר לורנס דוקטורוב, ספר תחת הכותרת "99 דניאל" העוסק ב"רעיון של הרוזנברגים". תוך חשיפת מערכת-היחסים הסבוכה בין הפרט למדינה, המוות האלים על כל צורותיו, חוויות-היתמות של ילדי הרוזנברגים וצמיחתם מעידן "ציד-המשכפות" של הסנטור מק-קארתי, דרך הקטלוג המבוזה של התרבות המערבית, תוך ניתוח לאחרי-מוות של אמריקה — לעבר עולם חדש של ביקורת מלאת-היסוסים, עולם שיייתכן כי יצמיח בכוא היום ערכים פודים למין האנושי בכללו.

על חוויות ההלם של ילדי הרוזנברגים ועל תהיותי הם, הרכיב אל. דוקטורוב את השתיית סיפורו "99 דניאל". הוג רוזנברג הפך לאיזקסון. רוברט הפך לדניאל, ואחיו מייקל לאחותו סוזאן, האחות הצעירה המתפוררת בבתי-חולים לחולי-רוח — עד מוות. את סיפורם הפך דוקטורוב לכרונולוגיה מעוררת-החללה ומסמרת-שיעור של תקופה. מיון קפדני של חשכת ימי-הביניים שהתחוללה בארצות-הברית במהצית המאה ה-20.

דניאל לוויג, מקודם דניאל איזקסון, לפנים רוברט רוזנברג — הופכים אצבע מאשימה כלפי הדימוקרטית-האמריקאית. סיפור בגוף ראשון בעל מעברים הדים לגוף שלישי, תוך ציטוטים וסיקורים מתוך סיפרי-היסטוריה שונים המביאים אגדה של תהיות ושאלות, של חיפושיות וחיסוטים, של דור שלם הסריאמונה, דור שלם, יתומי חוסר-האמונה שמוצאה במילחמה הקרה שבאה עם תום מילחמת-העולם השנייה.

דניאל מנסה לפענח לעצמו את הוצאתם-להורג של הוריו. להבין את עצמו, את חייו ואת היהיה של אחותו שהפכו חורבן. כך הוא מתאר את אמריקה של ילדותו ככלא של אינטלקטים ומחויבות חברתית. אמריקה של עובי, אמריקה של ליברלים וקומוניסטים נרדפים: עלי-מנת שתיכלו לרשום כבהירות רבה את אחד, הרגעים הגדולים של השמאל האמריקאי, השמאל האמריקאי מצטמצם כרגע גדול זה בקונספירציות עלומות של זוג הנקרא פול ורושל איזקסון. הם ישנים על ספה-מיטה מתקפלת בחדר-מגורים...

פול איזקסון, אביו-מולידו של דניאל, משמש כמתקן מקלטי-רדיו. אינטלקטואל יהודי, הנושא על כתפיו עולם ומלואו. את כל סבל העולם. הוא ניצב כאי יציב בעולם מתפורר: לילה אחד הוא קורא בקול כתבה של ה"ניו יורק טיימס" שבה נאמר כי למעשה נעלמו מן הקמפוזיטב של המכילות כל הוויכוחים הפוליטיים. ה"טיימס" ערך סקר. פרוגרסורים מפתחים שיפרשו דיכרוהם שלא-כהלכה. באוניברסיטות של אמריקה יש חובה לחתום על שבעות-אמינים. זוהי אמריקה של צייד-המשפחות, אמריקה הנפחדת והמבוהלת. אמריקה המנוהלת בידי

יוליוס ואתל רוזנברג

אדגר הובר, ראש האף-בי-איי, משרת-הציבור שנשיאים חששו מפניו.

ביום בהיר אחד עוצרים אנשי האף-בי-איי את מינ-דיש, רופא-השיניים המישפחתי של משפחת איזקסון וידיד-המישפחה. תגובתו של דניאל מעורפלת, והוא מתארה: הידיעה שימחה אותי. חשבתי שאם אנשי-הכולשת צריכים לאמור מישהו, כפי שאמר אבי, משום שאם לא יאסרו לא יהיה להם דבר לעשותו, אזו בחרו בחירה נכונה באוסרם את מינדיש. הרגשתי שאילו היה זה תפקידי לאמור מישהו, גם אני הייתי אוסר את מינדיש.

אנשי האף-בי-איי מגיעים אל בית מישפחת איזקסון. אלא שהאב רואה זאת מבחינת זכויותיו, וטוען: כשהאף-בי-איי דיפק על דלתך וריצה רק לשאל כמה שאלות, אין אתה הייב להסכים שישאלו אותך שאלות. אין אתה נדרש לדבר איתם רק משום שהם רוצים לדבר אתך. אין אתה הייב ללכת איתם ללישפתם. אין אתה הייב לעשות דבר אם לא הוציא צו בית-המישפט או פקודת-מאסר. אך אתה לומד את החוק רק בהמשך הזמן.

כמו בטרגדיה יוונית, עם צו בית-המישפט הפדרלי מתחיל מחול-השדים המביא לבסוף להמתתם של בני הזוג איזקסון. אנשי האף-בי-איי מתחילים בחיפוש: הם חשתי לקומה העליונה. שניים מהם היו בחדרי. הם בדקו את סיפרי הדינווארים שלי, דגם-האווירון שעליו עבדתי, ותיבת-הסיגרים שבה שמרתי את הגולות שלי. הם הסתכלו תחת המיזון של מינדיש. הם הרימו את הלינוליאום של הריצפה, הם התבוננו כארוץ-הקיר...

אביו של דניאל נאסר והובל לבית-הסוהר. האם עדיין נותרה חופשית. החברה הסובבת דוחה: אנשים מעטים מאד באו לחנות. אלה שבאו היפנו את פניהם הצידה, כאילו ההסתכלות בעיני אמי תדביק בהם את אסונה. אי-כך ידעתי שמרכלים שלרושל יש הוצפה לעמוד בחנות עם ילדיה במקום שהכל יכולים לראותה בחרפתה. איש לא רצה להתקרב אלינו. בשכונה יהודית זו היה פול איזקסון רע ליהודים. כלום לא נשא מק-קארתי נאום שבו תיאר את המאבק הגדול בין הקומוניזם ניום האתאיסטי הבינלאומי והנצרות? לא היה שום ספק בליבו של איש היכן עומדים היהודים, לדעתו של ג'וז מק-קארתי.

אלא שאכזריות של ילדים מאזומתמיד היתה גדולה מזו של הוריהם. בבית-הספר מתנכרת ומתעללת חברת הילדים בדניאל: ילדים בכיתה סיפרו לי שבבית-הסוהר עוקרים את הציפורניים כצבת, וקושרים אותך בשל-שלאות לכותל, ותמיד חושך, ועכברושים אוכלים אותך, ואתה מקבל רק לחם ומים לאכול, ובלחם יש תולעים. אמרו לי שהצבא כבר ירה באבני מפני שהוא רופי. נאמר לי שננראל מק-אררתור בא כטיסה מפואר כדי לקצוץ את הזין של אבי במספריים.

מאוחר יותר נעצרת רושל איזקסון, וילדיה דניאל וסוזאן הופכים מבודדים באמריקה עויינת. הכל מתחמ-קים מהם כממצורעים.

ב. פאסיון נוצרי למען אדונינו

הנוצרים

לאחר נדודים בין קרובי-המישפחה, נשלחים דניאל וסוזאן איזקסון אל בית-היתומים. הם מנסים להימלט ממנו, אינם מבינים את התהפוכות העוברות עליהם. תוך כדי תיאור חוויות הילדות, משבץ דניאל במונולוג שלו כרוניקה היסטורית, ההופכת אחד מכיתבי-היאושם החמורים ביותר שהועלו אי-פעם כלפי ארצות-הברית: היה חוק חרש לפיקוח על ההגירה וחוק לגירוש זרים, ופיקוח על אמריקאים כחזין-לארץ. חדר חוק-ביטחון פנימי הקיבע מהנות-ריכוז לכל מי שעלול לבצע מעשה-

* גנראל מק-אררתור שב עלי-מנת להינזף עלי-ידי ועדה של הקונגרס האמריקאי, שחיסלה את הקאריירה הצבאית שלו.

* "99 דניאל", הוצאת "זמורה, ביתן ומודן", מאנג' לית: חיים גליקשטיין, 261 עמ